

**EXAMENUL NAȚIONAL DE DEFINITIVARE
ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT**

**PROGRAMA
PENTRU
LIMBA ȘI LITERATURA UCRAINEANĂ MATERNĂ**

PROFESORI

NOTĂ DE PREZENTARE

Programa se adresează profesorilor care predau limba și literatura ucraineană, absolvenți ai învățământului superior de specialitate. Aceasta este structurată în conținuturi astfel încât să răspundă schimbărilor intervenite în activitatea didactică din perspectiva noii abordări curriculare. Urmărind obiectivele generale și specifice ale disciplinei, programa vizează evaluarea competențelor profesorului. Studiul limbii și al literaturii materne ucrainene contribuie esențial la formarea personalității autonome a elevilor, aptă să-și argumenteze propriile opțiuni, având conștiința identității culturale și manifestând interes pentru diversitatea formelor de comunicare și de expresie artistică.

Principii care au stat la baza elaborării programei:

- Corelarea și actualizarea conținutului didacticii specialității în raport cu noile achiziții din pedagogie, psihologie și didactică;
- Compatibilizarea conținuturilor specialității și didacticii acesteia cu cele ale noului curriculum pentru învățământul gimnazial și liceal și elaborarea unor teme care să se coreleze cu acesta;
- Accentuarea caracterului aplicativ al conținuturilor;
- Asigurarea unui echilibru adecvat între temele ce vizează actualizarea conținuturilor, cele centrate pe corelații intra și interdisciplinare, precum și cele cu valoare operațională;
- Conceperea unor teme care au ca obiective: inovarea practicii școlare, formarea unui mod de gândire flexibil, a capacității decizionale, a creativității individuale și de grup a profesorului în procesul didactic;
- Repunerea în drepturi a educației pentru valori.

Programa de limba și literatura ucraineană pentru examenul de definitivare în învățământ, concepută în conformitate cu programele școlare pentru disciplina limba și literatura ucraineană și cu programele pentru examenele naționale, este proiectată astfel încât să răspundă schimbărilor intervenite în activitatea didactică, din perspectiva abordării curriculare sistemice la disciplina limba și literatura ucraineană, în învățământul gimnazial și liceal.

Programa este structurată astfel:

1. disciplina de specialitate - Limba și literatura ucraineană maternă;
2. metodică predării disciplinei de specialitate – Metodică predării limbii și literaturii ucrainene materne;

1. DISCIPLINA DE SPECIALITATE - LIMBA ȘI LITERATURA UCRAINEANĂ MATERNĂ

COMPETENȚE GENERALE

- Cunoașterea conținuturilor științifice și metodice ale disciplinei;
- Capacitatea de a construi demersuri didactice interactive și formative, prin valorificarea conținuturilor științifice și prin folosirea unor strategii metodice specifice;
- Capacitatea de adecvare a demersurilor didactice la particularitățile colectivului de elevi;
- Capacitatea de a proiecta secvențele didactice ale evaluării în contexte educaționale diverse;
- Capacitatea de comunicare eficientă cu partenerii în activitatea educațională, pe baza unei bune cunoașteri a acestora;
- Capacitatea de autoevaluare și de realizare a feed-back-ului în devenirea profesională.

COMPETENȚELE SPECIFICE

- Aprofundarea problemelor de bază ale limbii și literaturii ucrainene din punct de vedere teoretic și practic, într-o strânsă legătură cu necesitățile procesului instructiv.
- Perfecționarea metodologiei predării limbii și literaturii ucrainene prin îmbinarea metodelor tradiționale cu cele moderne, în funcție de particularitățile de vârstă ale elevilor, nivelul lor de cunoștințe, gradul de utilizare a limbii în forma ei orală și scrisă, înțelegerea de către elevi a literaturii ca formă specifică de reflectare a realității.
- Cunoașterea și aplicarea principiilor și formelor comunicării orale precum și a metodelor specifice didacticii acesteia;
- Realizarea demersului didactic în viziune trans-, inter- și multidisciplinară;
- Elaborarea unor instrumente de evaluare și aplicarea unor metode de evaluare adecvate competențelor vizate prin curriculumul național
- Relevarea modalităților de corelare cu programa școlară de limba și literatura română în sensul utilizării unor similitudini și realizării unor diferențe specifice acestor două obiecte cu regim, totuși, asemănător
- Cultivarea la elevi a gustului pentru frumos, educarea lor în spiritul tradițiilor poporului nostru.
- Cunoașterea bazei metodologice a manualelor de limba și literatura ucraineană în vigoare.
- **Competențe psihopedagogice și metodice**
 - de a asimila conținutul științelor educației ;
 - de a însuși teoria și metodologia studierii personalității copilului ;
 - de a valorifica conținuturile în contexte educaționale determinate.

TEMATICA ȘTIINȚIFICĂ PENTRU DISCIPLINA DE SPECIALITATE - LIMBA ȘI LITERATURA UCRAINEANĂ MATERNĂ

I. Limba ucraineană contemporană

Fonetica și ortoepia

- Structura fonetică a cuvântului. Silaba. Tipuri de silabe.
- Accentul. Principalele caracteristici ale accentului în limba ucraineană.
- Ortoepie. Reguli ortoepice ale limbii ucrainene literare.

Grafica și ortografia.

- Elementele graficii. Semnele speciale folosite în alfabetul ucrainean (apostrof, accentul). Corelația dintre ortoepie și grafică. Literele și sunetele limbii ucrainene.

Structura lexicului limbii ucrainene contemporane

- Omonime; Paronime; Antonime; Sinonime

Frazeologie

- Clasificarea unităților frazeologice. Interferențe româno-ucrainene.

Obiectul și sarcinile morfologiei

- Sensul lexical și gramatical al cuvântului. Categoriile gramaticale. Structura cuvântului.
- Părțile de vorbire în limba ucraineană contemporană. Precizări teoretice în legătură cu părțile de vorbire.
- Substantivul. Definiție. Categoriile lexico-gramaticale și funcția sintactică. Categoria genului. Clasificarea substantivelor după genuri. Categoria animat/inanimat. Categoria substantivelor proprii și comune. Substantivele concrete și abstracte. Substantive colective. Categoria numărului. Substantive nume de obiect unic. Substantive pluralia tantum. Rolul accentului în exprimarea categoriei numărului. Categoria persoanei. Probleme privind tipologia cazurilor (abordare contrastivă a structurii principalelor funcții ale cazurilor în limba română și ucraineană). Categoria cazului. Sistemul cazurilor în limba ucraineană contemporană. Declinarea substantivelor. Formarea substantivelor. Procedee. Procedul afixal (prefixal, sufixal, prefixalo- sufixal)
- Adjectivul. Definiție. Caracterul dependent al categoriilor adjectivale de gen, număr și caz. Semantica adjectivelor. Clasificare. Adjective calitative, relative, posesive și ordinale. Deosebirea lor după semantica și exprimarea gramaticală. Transformarea adjectivelor relative în calitative. Gradele de comparație ale adjectivelor calitative. Declinarea adjectivelor. Formele lungi și scurte ale adjectivelor în limba ucraineană actuală. Adjectivizarea. Substantivizarea.
- Numeralul. Definiție. Clasificare. Numeralul cardinal. Clasificarea numeralelor după structură. Insușirile morfologice și particularitățile sintactice. Categoriile gramaticale. Declinarea numeralului. Formarea numeralului.
- Pronumele. Definiție. Particularitățile categoriilor gramaticale ale pronumelui. Clasificarea pronumelor. Declinarea pronumelor. Particularitățile morfo-sintactice. Accentul.
- Verbul. Definiție. Conjugare. Funcțiile sintactice. Categoriile lexico-gramaticale. Categoria aspectului. Formarea aspectului. Perechile aspectuale. Verbe uniaspectuale. Categoria tranzitiv/ intransitiv. Categoria persoanei. Observații asupra unor forme personale. Verbe impersonale. Categoria modului. Categoria timpului. Sensul și formarea formelor verbale la trecut, prezent și viitor. Categoria numărului și genului. Conjugarea. Temele verbale. Conjugarea verbelor la modul indicativ, imperativ și condițional. Formarea verbelor. Accentul în formele verbale. Participiul. Caracterizare generală. Clasificare. Declinare. Adjectivizarea și substantivizarea participiilor. Formele verbale neflexibile. Gerunziul. Formarea gerunziilor. Adverbializarea gerunziilor.

Bibliografie orientativă

1. M.T. Ivčenko, Sučasna literaturna mova, Kiev, 1960;
2. Sučasna ukrajin'ska literaturna mova (tratat academic), v. 1-5, Kiev, 1969;
3. Sučasna ukrajins'ka mova, ed. a II-a, Kiev, 1974;
4. H.O. Kozačuk, Ukrajins'ka mova. Dlia abiturientiv, Kiev, 1995;
5. M. Zubkov, Ukrajins'ka mova, Universaljnyj dovidnyk, Scola, 2007 ;
6. E. Milianovsyj, Škil'nyj dovidnyk z ukrajin'skoi movy, clasele 5-11, Ternopol, 2003;
7. Aspazia Reguș – Seserman, Ukrajins'ka mova (morfologie), Suceava, 2007;

Notă. Poate fi utilizată orice ediție nouă de gramatică normativă a limbii ucrainene, editată în Ucraina. Cunoașterea manualelor de limba ucraineană în vigoare, editate de Editura Didactică și Pedagogică din București este obligatorie.

II. Literatura și civilizația ucraineană

1. *Literatura orală ucraineană.* Geneza și circulația producțiilor folclorice. Teme și motive caracteristice. Folclorul așezărilor cu populație ucraineană de pe teritoriul României. Utilizarea literaturii orale în procesul instructiv-educativ.
2. *Literatura ucraineană medievală.* Originalitatea și valoarea creației literare din epoca Rusiei Kieviene

3. *Literatura ucraineană veche*. Caracteristici generale.
* Григорій Сковорода – останній представник давньої української літератури.
4. *Literatura ucraineană nouă*. Caracteristici generale.
* Іван Котляревський («Енеїда»).
5. *Sentimentalismul și preromantismul*: І. Гулак – Артемовський («Пан та собака»), Г. Квітка-Основ'яненко («Маруся»), Е. Hrebinka (байки).
6. *Romantismul. Premize. Apariție. Caracteristici particulare* : Тарас Шевченко. Творчість. Художні види: Вірші. Поеми. Балади.
7. *Literatura ucraineană realistă*: Панас Мирний («Хіба ревуть воли як ясла повні»).
8. *Realismul modern*: Іван Франко. Лірика. Проза. Драматургія.
9. *Impresionismul ucrainean*: Poetica nuvelei: В. Стефаник, О. Кобилянська.
10. *Curentul neoromantic*: Леся Українка. Основні теми лірики.
11. *Simboliztii*: М. Вороний, О. Олесь.
12. *Literatura ucraineană contemporană*
Simbolismul: П. Тичина.
Neoclasicismul: М. Рильський.
Neoromantismul: В. Сосюра.
Poezii anilor '60 (І. Драч, Л. Костенко, В. Симоненко, В. Стус).
13. *Literatura ucraineană din România* (І. Ракоча, І. Негрюк, І. Ковач, М. Чубіка, М. Волощук)

Bibliografie orientativă

1. О. В. Kurylina, *Ukrajins'ka literatura*, T. I. Zemliana, Ed. Abetka, 2004 ;
2. A.B. Uliscenko, *Hrestomatia*, clasa a X-a, Ed. Svit dytynstva, 2007 ;
3. A.B. Uliscenko, B.B.Uliscenko, *Hrestomatia*, clasa a XI-a, Ed. Svit dytynstva, 2004 ;
4. P.Hropko, *Ukrajins'ka literatura*, clasa a X-a, Ed. Osvita, Kiev, 1998 ;
5. *Novi tvory (tvory, ese, temy)*, clasele VI-XI, Kiev, 2007 ;

2. METODICA PREDĂRII DISCIPLINEI DE SPECIALITATE - METODICA PREDĂRII LIMBII ȘI LITERATURII UCRAINENE MATERNE

TEMATICA DE SPECIALITATE PENTRU METODICA PREDĂRII LIMBII ȘI LITERATURII UCRAINENE

- Curriculum Național și Curriculum Local. Prezentare generală a programelor (pe cicluri de învățământ).
- Tehnologia instruirii la limba și literatura ucraineană. Obiective pedagogice si obiective specifice. Taxonomii de obiective pedagogice (cognitive, afective, psihomotorii – prezentare generală) Elaborarea strategiilor și modalităților didactice. Sarcini și situații de învățare. Relația metode tradiționale - metode moderne în realizarea obiectivelor educaționale ale disciplinei. Metode active de predare-învățare (dialogul euristic, învățarea prin descoperire, problematizarea, “debat”–ul “brainstorming”–ul, exercițiul, analiza lingvistică)
- Proiectarea (conceperea) activităților didactice la limba și literatura ucraineană. Variante. Realizarea activităților didactice; enunțarea obiectivelor urmărite, actualizarea și verificarea cunoștințelor și a capacităților necesare predării - învățării; conducerea procesului de învățare; asigurarea conexiunii pe parcursul învățării, evaluarea continuă a progresului școlar, asigurarea retenției si a transferului de cunoștințe, alcătuirea și propunerea de sarcini de învățare pentru acasă; diferențierea acestora.

- Варианте și tipuri de lecții și proiectarea acestora: Lecția de dobândire de noi cunoștințe la limba sau literatura ucraineană; aplicații. Lecția de fixare și consolidare a cunoștințelor la limba sau literatura ucraineană; aplicații. Lecția de recapitulare și sinteză la limba sau literatura ucraineană; aplicații. Lecția de verificare și evaluare a cunoștințelor la limba și literatura ucraineană; aplicații. Lecția de analiză literară a unui fragment sau a unui text integral; aplicații.
- Analiza critică (evaluarea) a programelor și manualelor școlare în uz.
- Probleme privind evaluarea. *Teoria modernă a evaluării. *Evaluarea prin intermediul obiectivelor pedagogice și a formării de competente.*Tehnica evaluării inițiale. Evaluarea formativă, de progres. Evaluarea sumativă, periodică. *Exigențele elaborării testelor și a probelor docimologice. Tipuri de itemi (obiectivi, cu alegere multiplă, întrebări structurate și bazate pe texte, eseuri structurate, eseuri nestructurate). Avantaje și dezavantaje (analiza critică pornind de la exemple concrete). *Modalități alternative de evaluare: portofolii, proiecte, lectura suplimentară;

Bibliografie orientativă

1. *Oliynyk_Metodyka_vykladannia_ukrainskoi_movy_v_serednii_shkoli.jpg*
2. Грушевський Михайло - **Історія української літератури**. - ТТ. 1-6. Сканування та обробка <http://litopys.kiev.ua/> (<http://litopys.org.ua/>) 10.III.2003.
3. *Педагогічний дискурс, випуск 13, 2012*
4. Міненко Л.М., Підлужна Г.В. **Методика викладання української мови в початкових**
5. **класах. Частина 1. Навчання грамоти.** – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2004.- 52 с.
<http://www.lingvistschool.kiev.ua/>
6. http://dnz27.edu.kh.ua/dilimosya_dosvidom/
7. <http://academiya.kiev.ua/uchebno-vospitatel-noe-ucherezhdzenie-obrazovaniya-shkola-licej-darovanie>
8. http://eenu.edu.ua/sites/default/files/Files/doshkilna_osvita_15_1.pdf
9. Підласий І. П. Педагогіка початкової школи: підручник [Електронний ресурс] / Іван Павлович Підласий. – 2010. – Режим доступу : <http://ibib.ltd.ua/neravnomernost-razvitiya-26112.html>.
10. Максимюк С.П. Педагогіка : Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2005. – 667 с. – Режим доступу: https://4vpupo.org.ua/download/metod_prob/pedagogika.pdf
11. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник / Поніманська Т.І. - К.: Академвидав, 2006.- 456 с. – Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5721447/>
12. Фіцула, М. М. Педагогіка [Текст] : навчальний посібник для студ. вищ. пед. закл. освіти / М. М. Фіцула. – Вид. 3-тє, переробл. і доповн. – Тернопіль : Навчальна книга–Богдан, 2008. Режим доступу: http://odnorobivka.edu.kh.ua/Files/downloads/Fitsula_M_M_-_Pedagogika_Alma-mater_-_2002.pdf
13. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. Вид. 4-тє, стер. Київ : Академвидав, 2012. 615 с - Режим доступу: <http://dl.franko.lviv.ua/Pedagogika/library/volkova.pdf>
14. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи. Підручник для студентів педагогічних факультетів. — Київ: Генеза, 2002. — 368 с. Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/sk644883.pdf>
15. Дубяга С.М. Педагогічні технології в початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів на пряму підготовки «Початкова освіта» Мелітополь: Вид-во «Мелітополь», 2015. Режим доступу: <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/1466/2/%D0%9D%D0%90%D0%92%D0%A7.%D0%9F%D0%9E%D0%A1%D0%86%D0%91%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97%20%283%29.pdf>
16. Albulescu, I. (2014), *Pedagogii alternative*, Editura ALL, București.

17. Albulescu, I. (2009), *Pragmatica predării. Activitatea profesorului între rutina și creativitate*, Editura Paralela 45, Pitești.
18. Albulescu I., Catalano, H. (2020), *Sinteze de pedagogie generală. Ghid pentru pregătirea examenelor de titularizare, definitivat și gradul didactic II (profesori de toate specializările)*, Editura Didactica Publishing House, București.
19. Albulescu I., Catalano, H. (2019), *Sinteze de pedagogia învățământului primar. Ghid pentru pregătirea examenelor de titularizare, definitivat și gradul didactic II*, Editura Didactica Publishing House, București.
20. Catalano, H. (2018), *Procesul de învățământ: direcții epistemice, pragmatice și experiențiale*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
21. Catalano, H., Albulescu I. (2018), *Pedagogia jocului și a activităților ludice*, Editura Didactică și Pedagogică București.
22. Catalano, H., Albulescu I. (2019), *Didactica jocurilor*, Editura Didactică și Pedagogică București.
23. Albulescu, I. (2014), *Pedagogii alternative*, Editura ALL, București.
24. Albulescu, I. (2009), *Pragmatica predării. Activitatea profesorului între rutina și creativitate*, Editura Paralela 45, Pitești.
25. Albulescu I., Catalano, H. (2020), *Sinteze de pedagogie generală. Ghid pentru pregătirea examenelor de titularizare, definitivat și gradul didactic II (profesori de toate specializările)*, Editura Didactica Publishing House, București.
26. Catalano, H. (2018), *Procesul de învățământ: direcții epistemice, pragmatice și experiențiale*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
27. Cerghit, Ioan – Perfecționarea lecției în școala modernă, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1983
28. Goia, Vistrian; Drăgătoiu, Ion - Metodica predării limbii și literaturii române, E.D.P., București, 1995
29. Goia, Vistrian–Ipostazele învățării, Ed. Napoca Star, Cluj, 1999
30. Ionescu, Miron; Chiș, Vasile – Strategii de predare și învățare, Ed. Științifică, Buc. 1992
31. Parfene, Constantin – Metodica studierii limbii și literaturii române în școală, Ed. Polirom, Iași, 1999
32. Naumčuk, M.M - Sučasnyj urok ukrajin'skoi movy u počatkovi scoli (metodyka i tehnolohia navčania), ediția 2, revăzută, Ternopol, 2002

NOTĂ: Bibliografia pentru limba maternă și metodica de specialitate **include și planurile cadru, programele școlare, precum și manualele cuprinse în catalogul manualelor școlare valabile în învățământul preuniversitar, în anul școlar în care se susține examenul.**